

Diallo Julianna
VIRRASZTÓ ÉDEN

MAGYAR
NAPLÓ

*Diallo Julianna: Virrasztó éden.
Magyar Napló, Budapest, 2010.,
268 oldal, 1890.- Ft*

Hervasztó Guinea?

Dialo Julianna

Virrasztó éden kötetéről

A. Gergely András

REGÉNY, önéletrajzi elemekből, kronologikus szerkezetben, helyenként szentimentális-egzotikusan, mástutt hamisnak tetsző racionalitásokkal. Megtűzdelve két-három nyelv Guineában, Conakryban és egy fulbe-landouma tanyai mikrokulturális környezetben használatos kifejezéstárának elemeivel, egy fővárosi értelmiségi racionalitás és egy „édeni” természeti nép majdnem-animisztikus világkép életvitel-értékű attribútumaival.

A kötet (Magyar Napló, 2010) tisztított kakaóvaj-színével és a címlapján viruló, tehenek közt fejni látszó hölgy színes amatőrfotójával nemigen számíthat az afrikanisták lázas érdeklődésére, vagy akár a „magyarnaplós” olvasóközönség vásárlókedvére. S a hátsó borítóra szerkesztett szöveg(-idézet a könyvből), az első fülön szereplő „A könyv emléket állít az afrikai falusi asszonynak...” ajánlás, továbbá a hátsó fülön látható szerzői portré a berettyóújfalusi szerzőről, aki szociálpszichológiából doktorált és Conakryban él, talán még kevesebbek számára hevitő.

Tematikus számunk kedvéért az éppcsak imént megjelent kötetnek nekiesve mintegy a kötet harmadáig úgy véltem, nem lenne érdemes ismertetőt komponálni róla. Szituatív indítással (szóként fehér európai családanya, afrikai cselédekkel körülvéve, épp autóval indul az ismeretlen vidéki rokonsághoz tiszteletét tenni), majd az első személyű interpretáció érzékeny követésével már-már ott tartottam, ha írnék is róla, riasztóan befeketítő kritikával kellene tennem. De érdemes-e? Az első fejezettől az utolsóig – szinte az utolsó lapokig – megannyi olyan „európaias” megjegyzése-észrevétele van a párizsi értelmiségi szubkultúrából afrikai vállalkozói gazdagságba „csöppent” szerzőnek, amelyek nem-hogy a szociálpszichológus érzékenységét, de az át-

lag francia libusok Afrika-képét is sötéten felülmúlják. A magánakvalóan megmakrancolódott természetű, afrikai férjétől épp a regénybeli jelen pillanataiban (két hónapnyi időszakban) válni vagy elköltözni készülő főhős olyan példázatos értetlenségről tesz tanúbizonyságot szinte minden elmondott szavával, hogy azt tanítani lenne érdemes. Őszszევész férjével a piacon vásárolt maszkok, festmények kiakasztásának értelméről, folytonosan tüzel a lenyúló-lehúzó-lejmoló afrikai rokonság állandó járkálása ellen, fölháborodik tíz évnyi Afrikában élés dacára az útviszonyok, a természetnek kiszolgáltatottság, a szemét, a munkátlanság és világnézeti helynyelés ellen, s akár egy tanyasi ebéd, akár egy kéz-fogás vagy patakparti fürdőzés kapcsán csakis az jut eszébe, meg fog-e halni, betegedni a kényszerű helyzetben, vagy inkább a legóvatosabban vigyáz minden hatás benyomulására, kis életkéje legkisebb változására, ápolit kertjének legapróbb rongálódására, gyermekének állandó fenyegetettségére... Nem olvasott – sem Párizsban, sem előtte, sem guineai éveiközben – népelet-leírást, antropológiai tanulmányt, néprajzi cikket, afrikai regényt sem. Nem beszélt meg tíz év alatt sem férjével (nemhogy előtte, párizsi diákévek és utazásra készülő szerelmes párkapcsolat szakaszaiban sem), milyen is lesz-lehet a guineai lét, mit kezd majd ott az európai értékeivel, s hogyan reflektál majd erre a helyi világ... Nem hallott semmit a griot-családok sokszáz éves zenei hagyományairól, csak megtetszett neki a sokhúrú cora, mint hangszer, mint csecsebecse – s még azon is jócskán felháborodik, hogy mindez férjét miért tölti el sajnálattal és lekezeléssel vegyes dühvel.

Afrikai nők, legalább laza érzékítés szintjén jelzett élő emberek mikroportréja szinte a kötet feléig abszolút érzékelhetetlen. Aki ezt a momentumot keresi, itt már alighanem lerakja a regényt. Merthogy regény ez, helyenként álmódosós-naív közhelyekkel, háziasszonyos narratívákkal, öntelt szlogenekkel és rácsudálkozó levlatszövegekkel. A mélyebb vagy jelentésgazdagabb európai irodalmi hagyománytól, grammatikai finomságtól, franciás esszéizmustól oly távoli szöveg, hogy részletenként bármely szórakoztató női magazin leközölhetné. Átlapozható lenne,

épp annyi, amennyi rokonszenvet a vonatúton vagy az orvosi rendelőben várakozási türelmetlenség közben egy cikkecske megérdemel...

Nem könnyedén érzékelhető az a dramaturgia, amely (ha nem is minden impozáns megoldás alkalmazásával, amit a szöveg vagy a témakör kínálhatna) egy sötét éji viharban fogant áthangolódással, a kívülálló idegen és utálatos rokon lassú megnyí-lásával beljebb segít bennünket a történések lassú folyamatrendjébe, de ezzel együtt a tanyai életmód bemutatására fókuszálva érzékeny portréformálás is válik. Még sokáig, szinte a kötet kétharmadáig nem nyerünk teljes(ebb) arcképet a fiatal nőkről, megvénült családanyákról, „eladó” kamazlányokról, munkának és gyerekszülésnek teljességgel alárendelt „szánalmas” sorsukról, de valamiképpen a főszereplő optikáján át lassan megnevezésre érdemesnek látjuk a létmód és világgép, emberi szerepek és értékek, normák és törvények teljesebb körét. A fő kontrasztot a civilizatorikus értékek (pala, ápolit fű, garázs és autó, jól jövedelmező állás, kertész és konyhalány, felsőközéposztályi nexusok, teljesítmény-orientált életvitel) és a természeti sodrásoknak (áradás, aszály, éhezés, betegség, vihar, fogantatás, halál) kitett, favágás és rizshántolás, nemzés és éhségoszlató táplálkozás, gyógyíthatatlan bajok és babonás érzületek közötti látványos feszültség adja. A főszereplő elsőszemélyű impressziója a sikerről, az emberi élet lehetséges céljairól és normáiról tökéletes ellentétben van a tanyai sötétben, természeti intimitásban és kiszolgáltatottságban vergődés reménytelenségeivel (avagy a természetesnél is természetesebb állapotáival). Ez a tónuskülönbség egészen az utolsó oldalig elkíséri az olvasót – de valamiképpen a vallomásos szingli-szerep és a zordan tradicionális fulbe családdrendszeri-territoriális közeg szinte magától teremt a kontraszt értékkülönbségeit. A szerző nem deklarál értékeket, csak fölfedez. Nem követel meg viselkedésmódokat – csak ráébred racionalitásokra. Nem akar „belesüppedni” a fekete földrész legszegényebb országainak egyikében a falusi vagy törzsi életvitel nyomorába, sarába és perzselő napsütésébe – de az immár tónus- (vagy stílus-) értékű,

Recenzió

*Diallo Julianna:
Virrasztó éden*

ahogyan az euro-amerikai fogyasztási és életviteli szabványokat követő „fehér Lady” a kényszerűségek okán meghosszabbodott vidéki vizit közben rálel a másság és másminőségűség értékeire. Lassan ugyan, közel két hónap alatt gyűjti be a riadt menekülés és európai visszavágyódás végletes programja ellen szóló élményeket, érveket, benyomásokat. Együtt érzünk vele immár (majdnem), csak hogy inkább sajnáljuk szenvedéseit...: nem tudott adaptálódni, avagy máshoz alkalmazkodott, mint ami Afrika java részén átlagos. Elhisszük irtózásának személyes motivációt, és szinte szurkolunk is neki, hogy időben menekülhessen ebből a sosem vágyott nyomorból, soha el nem képzelt kiszolgáltatottságból, a belenyugvás és önmegadás asszonyorsókba vagy férfi-szerepekbe kódolt sűrű világból. Fölmerül ugyan, miért nem látott soha egy alföldi magyar tanyát, vagy szentpétervári diák korában miért nem olvasott egy orosz paraszti létformáról egyetlen újságcikket sem, esetleg pesti-párizsi életmódjába miért nem fért bele egy szociálpolitikai forrástanulmány, akár francia vidéki vagy külvárosi etnokultúrákban tapasztalható élményanyag, de ezek nem tűnnek föltehető kérdésnek... Mindenesetre örvendünk a végén, midőn szinte szándékosan késleltetett és mindenki számára meglepetés-értékű döntésre jut: megírja regényét erről a guineai világról, ahelyett, hogy visszamene-külne az európai „civilizációba”...

A folyamatregény, avagy inkább én-regény finom dramaturgiai fordulata aligha titkolható érzelmi azonosulással tölti el az olvasót. Nem deklarálja a szerző, sehol sem érzékíti, de jelen van a műben az afrikai regények eseménytelensége, „történet-nélkülisége”, ha úgy tetszik: tempója. Ráérősen, a megrekedtség és kilátástalanság lassú beengedésével komponálja a szituációkat és reflexiókat. Ha lehetetlen is talán, szinte „afrikai irodalmat” formál. Kevesebb jelképpel, szinte minden rejtett és évszázadosan megérthetetlen szimbolikák nélkül, de a belátó, a résztvevő, a megfigyelő, az értelmezni próbáló (és képes) európai fejével vezető elénk a rövid sztorit, ugyanakkor tanúi lehetünk szemléletformálódásának, drámai „bekattanásai-

nak” is, melyek az utolsó pillanatban szinte visszafelé „feszítik” ki a dramaturgia stabil pontjait, s tesz az átláthatóvá a perszónális szféra mélységi tartalomváltozásait. Ettől a modorosnak induló, távolságtartóan folytatódó és involváltan befejeződő regény visszahitelesül életrajzívá, önkritikussá, az értéknormák változásának komplexumát érzékenyen ábrázolóvá. Röviden: egy jó kortárs regénnyé.

Az asszonysorsok és női portrék nem kiemelt fejezeteket formálnak, hanem a „természeti nép” hordaszintű életvitelének markáns vonásává válva a gesztusok, adaptációs stratégiák, érzelmi bizonyosságok és pszichologikusan érvényes „normák” (vagy normalitások) tónusává válnak. Szerethető, irigyelhető, a modernitás zúzó hitványságával szembeállított természetesség lenyomataivá, ezáltal problematikussá és irigylésre nem méltóvá, de roppant mód becsülhetővé. Nem „női regény” ez, noha nő írta és nőkről (meg persze pasikról, gyerekekről, életmódokról, természetű tüneményekről, emberi gazságokról és szakrális titkokról is), s nem „Afrika-regény” a szó szűk tematikus értelmében. De több ezeknél, több a lapidárisan besorolható „forrásirodalom” egyetlen egységénél. Pont mert személyes, pont mert hiteles, pontosan azért, mert nem akarja eldönteni, hogy szerethető-e mindez, vagy csak tudomásul vehető... S kínálja mindezt franciáknak is, magyaroknak is, Afrikáról tanulni vagy hitelesebbet tudni törekvőknek is, az emberlét pszichés tartományában tett kirándulás élvezőinek is.

Tudomásul vesszük hát, hogy az első regényével jelentkező szerző a maga Afrikáját, a maga európaias Afrika-képét építette évtizedig – de tényleges Afrika-ismeret nélkül. S ha hihetünk e kép élménysodrású megváltozásának, esélyt kapunk arra, hogy a hervasztó használhatatlanságúnak ábrázolt Guinea a következő műben már a virrasztó szerző kevésbé „édeni”, de annál elvitathatatlanabul hiteles arcával jelenik majd meg. Nem e mostani regény ellenében, hanem folytatásaként. Mert most már talán többeknek fontos lesz, amit Diallo Julianna átél és elbeszél a minálunk jócskán ismeretlen Guineáról...

MEGJELENT!

Nepált úgy is nevezik: a „Himalája országa”. Ennek a csodaszép ázsiai államnak azonban jelentős területei vannak a Hindusztáni-alföldön is. „Királyság a felhők felett” szokták még mondani, ugyanakkor az ország már egy ideje köztársaság és a király sem a felhők felett csücsült a trónján, hanem a mindössze 1300 méteres magasságában elhelyezkedő Kathmanduban, vagyis jobbra a felhők alatt. A „hindu királyság”, vagyis az élő istennő országa megjelölés is idejemúlt, mivel a legutóbbi idők eseményei egyértelműen szekularizálták az államot.

Nepál földrajzának, történelmének és politikai rendszerének bemutatását a szerzők által készített ábrák és páratlan szépségű fotók is színesítik.

Utazzon velünk és ismerje meg ezt a lenyűgöző országot!

A kötet megrendelhető a kiadótól a
www.publikon.hu oldalon.

Továbbá megvásárolható
az Alexandra könyvruházakban és független könyvesboltokban.